

Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κρήτης αποχαιρετά τον Αλέξη Πολίτη

Πρωτογνωρίσαμε τον Αλέξη Πολίτη τέλη του 1989. Νεοφερμένος στον Τομέα Νεοελληνικής φιλολογίας, ξεκινώντας από τη βαθμίδα του ειδικού επιστήμονα, ερχόταν να καλύψει το κενό που δημιουργούσε η απόφαση του Νάσου Βαγενά να μετακινηθεί στην Αθήνα και να συνεχίσει εκεί την

πανεπιστημιακή του καριέρα. Ήταν τότε περί τα 45, είχε μουστάκι à la manière Αλέκου Παναγούλη, ήταν ψηλός κι αδύνατος. Το καλοκαίρι φορούσε πάντοτε τουριστικά σανδάλια, ενώ το χειμώνα κοτλέ παντελόνια με χοντρή ρίγα σε χρώματα γήινα, φθινοπωρινά. Βαστούσε ταγάρι κι όχι σαμσονάιτ, που ήταν τότε της μόδος στους κύκλους των γιάπηδων. Ήταν καπνιστής σε χώρα που μόλις ξεκινούσε τις αντικαπνιστικές καμπάνιες και, ακολουθώντας την υπόδειξη «μην πετάξεις τίποτα» του αγαπημένου του τραγουδοποιού Διονύση Σαββόπουλου, συνήθιζε να καταγράφει στα λεπτά χάρτινα φύλλα των πακέτων των τσιγάρων του, Δελφοί αν δεν με απατά η μνήμη μου, τις βιβλιογραφικές του σημειώσεις κι ό,τι άλλο τραβούσε την προσοχή του την ώρα του διαβάσματος. Ήξερε τα πάντα γύρω από τα χόρτα, ψώνιζε στη λαϊκή της Δευτέρας και η μαγειρική ήταν όχι στα χόμπι του μα στο καθηκοντολόγιό του. Καθημερινά αγόραζε και διάβαζε την *Αυγή*, καθώς τότε συμπορευόταν ιδεολογικά με το ΚΚΕ εσωτερικού του Λεωνίδα Κύρκου. Είχε οικολογική συνείδηση σε μια χώρα που δεν γνώριζε ακόμα τι θα πει αυτό. Ήταν πατέρας της δίχρονης τότε Άλκης και σύζυγος της Αγγέλας Καστρινάκη, πρωτοεμφανιζόμενης τότε νεαρής λογοτέχνιδας και διδακτορικής φοιτήτριας στο ΑΠΘ.

Για τη Φιλοσοφική Σχολή η είσοδος του Αλέξη Πολίτη στο Νεοελληνικό Τμήμα έφερνε τα πάνω κάτω. Ένας νέος προσανατολισμός προς την ιστορικότητα του φαινομένου της λογοτεχνίας ερχόταν να διευρύνει τον ορίζοντα μελέτης του λογοτεχνικού φαινομένου, να το πάει πιο πέρα από την περιοριστική αναφορά κατ' αποκλειστικότητα στο λογοτέχνημα και το λογοτέχνη και να προσθέσει συνάμα νέες, πρωτότυπες για την εποχή θεματικές. Με έμφαση στις περιόδους του διαφωτισμού και του ρομαντισμού, ο Πολίτης ερχόταν να εξετάσει την πρόσληψη του δημοτικού τραγουδιού στις απαρχές της καταγραφής του, την ιστορικότητα των γραμματολογιών και ιστοριών της λογοτεχνίας, την ιστορικότητα της ανάγνωσης

μέσα από τις προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντα των αναγνωστών, μέσα από τη μελέτη και συστηματική καταγραφή των σωζόμενων Βιβλιοθηκών λογίων.

Αυτή η ευαισθησία του για τις Βιβλιοθήκες και το βιβλίο ως πολύτιμων μαρτύρων των κοινωνικών και πολιτιστικών ανακατατάξεων, τον έφερε από την πρώτη στιγμή που πάτησε το πόδι του στην Κρήτη στο χώρο της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου. Εν αντιθέσει με τους άλλους διδάσκοντες, ο Πολίτης δεν την επισκεπτόταν περιστασιακά και ολιγόλεπτα, δηλαδή τόσο μόνο όσο για να καλύψει τις ερευνητικές του ανάγκες, δηλαδή να πάρει τα βιβλία που χρειαζόταν και να φύγει. Κατά καλή συγκυρία, η ένταξή του στο επιστημονικό δυναμικό του Πανεπιστημίου Κρήτης συνέπεσε με την εποχή που η Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος υπό τον Μιχάλη Τζεκάκη ξεκινούσε την ηλεκτρονική της καταλογογράφηση με τη σπουδαία και μεγάλη συλλογή βιβλίων του ιστοριοδίφη, φιλόλογου και γραμματέα του Γιάννη Βλαχογιάννη Άγγελου Παπακώστα. Ο ρόλος του Πολίτη στο μεγάλο αυτό έργο ήταν καθοριστικός. Ως επιστημονικός υπεύθυνος της ηλεκτρονικής καταγραφής της συλλογής Παπακώστα, έθεσε ουσιαστικά τις βάσεις της καταλογογράφησης των σπανίων βιβλίων της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κρήτης, μαθαίνοντας γράμματα στους τότε μεταπτυχιακούς του φοιτητές και σε αυτό τον τομέα. Η παραπομπή στις Ελληνικές Βιβλιογραφίες έγινε από τότε αναπόσπαστο μέρος της καταγραφής των σπανίων βιβλίων, δίνοντας έτσι εξ αρχής σε αυτή τη δυνατότητα να εντοπίσει το πολυτιμότεο τμήμα των αβιβλιογράφητων μέχρι τότε βιβλίων της, δηλαδή των βιβλίων όπου καμιά άλλη μέχρι τότε Βιβλιοθήκη στην Ελλάδα δεν διέθετε, από αυτές βέβαια που είχαν τότε υπόψη τους οι Έλληνες βιβλιογράφοι.

Και δεν ήταν μόνο αυτό. Ο Πολίτης προερχόταν από ένα κύκλο λογιοσύνης που αγαπούσε, μελετούσε, ερευνούσε, πάσχιζε για την συστηματική καταγραφή της Ελληνικής Βιβλιογραφίας. Ήταν καθοριστικό ότι το πάθος αυτής της ομάδας και του ίδιου για το νεοελληνικό βιβλίο και την ιστορία του το μετέφερε στην Κρήτη και το μεταλαμπάδευσε και στους φοιτητές του που αργότερα θα συνέχιζαν να εργάζονται για τη Βιβλιοθήκη. Δεν ευλογώ εδώ μόνο τα γένια μου. Αναφέρομαι και στους Πόπη Παπαδάκη, Μανόλη Κουκουράκη και σε όλους εμάς που υπηρετούμε σήμερα τη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κρήτης μη εξαιρουμένου και του Κωνσταντίνου Μ. Παπαδάκη.

Η μαθητεία κοντά του γινόταν με χαριτωμένο συχνά ανεκδοτολογικό τρόπο. Ποιος μπορεί να ξεχάσει τα σλόγκαν του Δημαρά που εμείς τα μάθαμε από κείνον: «Τα βιβλία, όπως και τα κορίτσια, δεν πρέπει να κάθονται στο ράφι» ή το «Ξεκινάμε να αρχειοθετούμε ένα αρχειακό υλικό κλείνοντας πρώτα το παράθυρο». Έτσι, χαριτολογώντας, μετέφερε σε εμάς ανεπαισθήτως τις εμπειρίες και τα πορίσματα της αφρόκρεμας της ελληνικής λογιοσύνης για τον κόσμο του βιβλίου και των αρχείων και μας έκανε με τον καιρό συν-εργάτες της δραστήριας ομάδας, υποστήριξης της Ελληνικής Βιβλιογραφίας, αναφέρομαι στο Βιβλιολογικό εργαστήριο Φίλιππος Ηλιού, επιμερίζοντας και σε μας ένα μέρος από τη συλλογική ευθύνη, γνωρίζοντάς μας ότι κι εμείς οι ελάχιστοι, στην εσχατιά της Ελλάδας, είμαστε

συνυπεύθυνοι, στο μερτικό που μας αναλογεί, στη συγκρότηση της Ελληνικής Βιβλιογραφίας.

Κι όταν αργότερα ξεκινήσαμε το έργο της ψηφιοποίησης και η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κρήτης αποφάσισε να συγκροτήσει την ψηφιακή συλλογή της με το υλικό που είχε ήδη ψηφιοποιήσει και με όσο άλλο θα παρήγαγε στα πλαίσια του προγράμματος της Κοινωνίας της Πληροφορίας, ο Πολίτης συμπορεύτηκε και συνυπέγραψε το όραμα, όσο κι αν δίσταζε αρχικά να πιστέψει ότι μπορούσε η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κρήτης να σηκώσει το βάρος της Ελληνικής Ψηφιακής Βιβλιογραφίας. Ο ίδιος χάρισε στην *Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Νεοελληνικών Σπουδών Ανέμη* όχι μόνο το όνομα, αλλά και την πλήρη υποστήριξη δύο σημαντικών συλλογών της: του «Νεοελληνιστή», συλλογής που βασίστηκε στην ηλεκτρονική καταλογογράφηση των βιβλιογραφικών λημμάτων που ο ίδιος είχε συστηματικά αθησαυρίσει στο βιβλίο του *Εγχειρίδιο του Νεοελληνιστή*, κι εμείς παρείχαμε, όπου δεν υπήρχαν πνευματικά δικαιώματα ή όπου αυτά παραχωρήθηκαν τη δυνατότητα άμεσης πρόσβασης στα ψηφιοποιημένα τεκμήρια των βιβλιογραφιών, λεξικών εγχειριδίων, καταλόγων, ευρετηρίων, χρονολογίων κι άλλων βοηθημάτων και της «Καλλιρόης» συλλογής που προσφέρει ποικίλες βιβλιογραφίες προσώπων και θεμάτων ψηφιοποιημένων και προσβάσιμων στο διαδίκτυο.

Ο ίδιος οραματίστηκε ακόμα τον «Ανταίο», ένα πιλοτικό πρωτοποριακό εργαλείο της *Ανέμης*, που στόχευσε στη δημιουργία ενός υπερευρετηρίου, το οποίο ενσωματώνοντας τα ευρετήρια σημαντικού αριθμού βιβλίων αναφοράς, όπως η *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* του Κωνσταντίνου Παπαρρηγόπουλου, το σύνολο των γραμματολογιών και ιστοριών της ελληνικής λογοτεχνίας, έδωσε εύκολα και γρήγορα πληροφορίες για την νεοελληνική λογιосύνη και πολλά ακόμα πρόσωπα που η δράση τους έχει καταχωρηθεί σε αυτά.

Κινούμενος στο ίδιο πλαίσιο καταγραφής της νεοελληνικής λογιосύνης, ενίσχυσε τη Βιβλιοθήκη με ενδιαφέροντα προγράμματα, στα οποία δούλεψαν και στηρίχτηκαν οικονομικά και πνευματικά πολλοί μεταπτυχιακοί φοιτητές. Αναφέρω επί τροχάδην: Το πρόγραμμα *Ηλεκτρονικής καταλογογράφησης της βάσης δεδομένων του Αλέξανδρου Αργυρίου*, την *Νεοελληνική προσωπογραφία*, πρόγραμμα στηριζόμενο στην ηλεκτρονική τεκμηρίωση των αναριθμητων βιβλιογραφικών δελτίων του για την νεοελληνική διανόηση και τους ξένους νεοελληνιστές.

Δοτικός όσο λίγοι Πανεπιστημιακοί δάσκαλοι, ο Πολίτης διοχέτευσε την πολυμάθειά του και στη Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος, δεύτερο σπίτι του στην πραγματικότητα, σε όλα τα χρόνια της Πανεπιστημιακής του καριέρας. Τι να πρωτοθυμηθεί κανείς από την παρουσία του σε αυτή; Τη συμπαράστασή του σε όλη τη διάρκεια καταλογογράφησης της Βιβλιοθήκης Άγγελου Παπακώστα και του Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου Αδριανουπόλεως, τη συμβολή του στις τόσο ενδιαφέρουσες αποκαλύψεις της εκεί λογιосύνης, τη συμβολή του στην παρουσίαση της όλης δουλειάς στην έκθεση που πραγματοποιήθηκε στη συνέχεια στη Βουλή των

Ελλήνων, την παρουσίαση της *Ανέμης* στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, τη δωρεά τέλος μέρους της σημαντικής προσωπικής βιβλιοθήκης του στη Βιβλιοθήκη μας;

Όλοι, οι πρώην και νυν Διευθυντές της Βιβλιοθήκης, οι μαθητές και συνεργάτες του στο χώρο της, του είμαστε ευγνώμονες για τη γενναιοδωρία με την οποία μας χάριζε τόσο τις γνώσεις όσο και τις εμπειρίες του και για τη στήριξή του όλα αυτά τα χρόνια σε ό,τι κάναμε. Υπήρξε πολύτιμος συνοδοιπόρος και συμπαραστάτης και τον ευχαριστούμε που υπήρξε πλάι μας. Αυτή τη δύσκολη στιγμή του αποχαιρετισμού το μόνο που μπορούμε να ψελλίσουμε, σφίγγοντας τα χέρια της αγαπημένης του οικογένειας, είναι να έχει καλό ταξίδι στο φως το αιώνιο.

Εκ της Βιβλιοθήκης
